

Artikel

Hardnekkige mythe ‘strategische autonomie’ vertroebelt debat Tata

Artikel

‘Drill, baby, drill’ | Zonder goedkope groene waterstof zal Tata veel aardgas uit de VS importeren

Column van Rolf Deen

Tata en de Zelfvoorzienende Fabel



18 maart 2025

Hardnekkige mythe ‘strategische autonomie’ vertroebelt debat over toekomst Tata Steel IJmuiden

In deze tijd van belangrijke geopolitieke verschuivingen, de opkomst van nieuwe grootmachten als China en India en verstoringen in de trans-Atlantische relatie is het niet gek dat er een sterkere roep klinkt om Europese onafhankelijkheid. Het behouden van de staalfabriek zou daaraan kunnen bijdragen of zelfs noodzakelijk zijn. Complete onafhankelijkheid is echter een illusie voor een continent dat nauwelijks grondstoffen bezit. Tata Steels groenstaalplannen veranderen daar niks aan.

Het is een veelgehoord argument in het debat rondom Tata Steel IJmuiden: het behouden van de fabriek in IJmuiden zou noodzakelijk zijn voor het waarborgen van of zelfs bevorderen van de Nederlandse (en Europese) strategische autonomie. In haar ‘Position Paper’ t.b.v. de Rondetafelgesprekken van de Maatwerkafspraken van 17 april 2024 schrijft Tata Steel dan ook “Een vitaal verduur-

zaamd staalbedrijf (..) in Nederland draagt ook bij aan meer strategische autonomie, waardoor Europa kwetsbare afhankelijkheden van derde landen vermindert.” Dit argument houdt geen stand, want in de Nederlandse bodem zitten weinig tot geen kritieke grondstoffen, en ook in de rest van Europa zijn deze grondstoffen schaars. We hebben eigenlijk alleen **zout**.

Nederlandse industrie is sterk afhankelijk van import

Voor zo’n klein land heeft Nederland relatief veel industrie met vijf grote industrieclusters en een verspreid zesde cluster. Dat maakt dat we voor praktisch al onze industriële processen sterk afhankelijk zijn van de import van de benodigde grondstoffen van andere landen. Dat geldt ook zeker voor de staalindustrie. Tata Steel IJmuiden **gebruikt 12 verschillende typen ijzerertsen** die van verschillende plekken op de wereld komen. Exacte cijfers over de precieze herkomst van deze ertsen zijn moeilijk te verkrijgen, maar in 2020 importeerde Nederland in ieder geval zo’n **3,2 miljard kilo ijzererts uit Brazilië**.

Onlangs bevestigde Tata Steel bovendien **nieuwe mijnprojecten in India** die het bedrijf langdurige aanvoorzekerheid moeten bieden. Tata Steel haalt haar ‘cokes’ vooral uit kolenmijnen in Duitsland, de VS en Australië. Kortom, alle ingrediënten die nodig zijn voor het staalproces komen nu zeker niet van Nederlandse bodem en met een gebrek aan eigen ijzererts zal van volledige strategische autonomie nooit sprake zijn.

18 maart 2025



‘Drill, baby, drill’

Zolang goedkope groene waterstof niet beschikbaar is, zal Tata Steel grote hoeveelheden aardgas uit de VS importeren

Tata Steel presenteert haar groenstaalplan als een gedeeltelijke oplossing van het probleem: de geïmporteerde kolen kunnen vervangen worden door groene waterstof, gemaakt met windenergie van de Noordzee. Althans, als deze waterstof beschikbaar is én goedkoop: pas als de **prijs van groene waterstof rond de €2/kg** ligt, wordt het proces voor Tata Steel competitief.

Zoals al in een **eerdere editie van Staalbode** betoogd, zal Tata zeker tot 2030 geen staal maken van waterstof, maar van aardgas in vloeibare vorm (LNG). En waar komt dat aardgas vandaan? Inderdaad, voor een groot deel uit de Verenigde Staten. Tata Steel speelt zo vooral Trump en zijn ‘make America rich again’-politiek in de kaart, want de **CO₂-voetafdruk van LNG doet niet onder voor die van kolen**. Bovendien is het **zeer de vraag of er in Nederland ooit groene waterstof beschikbaar zal zijn op de benodigde schaal en voor de prijs** die Tata Steel bereid is te betalen.

Een volledige strategische autonomie is kortom onhaalbaar en kostentechnisch in sommige opzichten ook onwenselijk. Dat is geen reden om strategische en geopolitieke overwegingen volledig terzijde te schuiven, integendeel. Het betekent alleen dat ‘strategische autonomie’ niet misbruikt moet worden om plannen door te drukken die dit in de praktijk niet waarmaken en tegelijkertijd enorme sommen geld vereisen maar weinig klimaat- en gezondheidswinst brengen.

Groene halffabricaten uit Midden-Oosten: weinig invloed op strategische (on)-afhankelijkheid

In de zoektocht naar goedkope groene waterstof (en daarmee groen staal) lijkt het Midden-Oosten een interessant nieuw zwaartepunt te worden. Zo sloot een groot Braziliaans mijnbouwconcern onlangs een miljardendeal met Saudi-Arabië voor een nieuwe groenere productielocatie van HBI in dat land. De deal is illustratief voor de staalmarkt die haar productie verschuift naar Afrika en het Midden-Oosten waar energie het goedkoopst is.

Begin dit jaar sloten het Braziliaanse mijnbouwconcern Vale en Saudi-Arabië een **overeenkomst voor een groene mega staalhub** in Ras Al-Khair. Het idee is dat deze hub jaarlijks 12 miljoen ton aan *direct reduced iron* (in de vorm van CBI) gaat produceren. Deze staalproductie kan in eerste instantie met goedkoop aardgas gebeuren dat nu deels afgefakkeld wordt tijdens olieproductie, maar later vervangen worden door wind- en vooral zonne-energie.

De beschikbaarheid van grote hoeveelheden goedkope zonne-energie maken het **Midden-Oosten een aantrekkelijke plek voor de productie van groene waterstof**. Ook ligt **Saudi-Arabië op schema met haar ambitieuze grootschalige groene waterstofproject**. De kans dat groenstaalproductie in Nederland daarmee kan concurreren is voorlopig praktisch nihil.

Geen groene kansen Tata in staalproductie, wel in verwerking ervan

Vale is de grootste ertsproducent ter wereld en actief op alle werelddelen. Tata Steel koopt daar nu ook al ijzererts in, maar in plaats van rechtstreeks naar de haven Amsterdam te gaan, zouden de erts een tussenstop kunnen maken in het Midden-Oosten waar het ijzer uit het ijzererts gehaald wordt. De halffabricaten kunnen in de vorm van HBI naar IJmuiden worden verscheept en daar in een EAF verder worden verwerkt tot staal.

Door nu goede afspraken te maken met Arabische partijen kan Tata Steel zich verzekeren van voldoende aanvoer van DRI met een lagere CO₂-voetafdruk en tegen een lagere prijs. De opkomst van het Midden-Oosten als groenewaterstofhub betekent bovendien een nieuwe economisch macht op het wereldtoneel. In ieder geval is er haast geboden: er zijn genoeg **andere partijen die wél snappen dat de toekomst van groen staal in het Midden-Oosten en Afrika ligt**.

Tata Steel en de Zelfvoorzienende Fabel



Tata Steel verkeert in zwaar weer, maar dat is geen nieuws. Het businessmodel is simpel: grondstoffen importeren, staal exporteren, en de maatschappelijke kosten van vervuiling overlaten aan de belastingbetaler. Nu de druk toeneemt om deze schade mee te rekenen, klopt het bedrijf bij de overheid aan voor steun om 'groen' te worden. En omdat Nederland zogenaamd niet zonder Tata Steel kan, klinkt de roep om miljardeninvesteringen.

Een bijzonder argument dat nu opduikt: we hebben Tata Steel nodig voor de wapenindustrie. Dankzij Tata Steel zou Nederland zelfvoorzienend zijn. Dat klinkt indrukwekkend, totdat je naar de cijfers kijkt. Nederland exporteert jaarlijks evenveel staal als het importeert, zo'n 6 tot 7 miljoen ton. Als Tata Steel werkelijk onze strategische ruggengraat zou zijn, waarom gaat zoveel staal dan het land uit? Het antwoord: wereldhandel. Staalproductie is geen geïsoleerd nationaal project, maar een onderdeel van een wereldwijd netwerk van vraag en aanbod.

Zelfvoorziening is een hardnekkige mythe. Er is vrijwel geen product meer dat volledig binnen landsgrenzen wordt gemaakt. Neem een conservenblikje, een fietsbel of een auto – allemaal afhankelijk van internationale toeleveringsketens. Wapensystemen al helemaal: ze zitten vol gespecialiseerde metalen, composieten en elektronica uit alle hoeken van de wereld. Het idee dat Nederland zelfstandig tanks en gevechtsvliegtuigen zou kunnen bouwen met puur 'eigen' staal is economisch en technisch naïef.

Opvallend is dat vredesactivisten dit allang doorhebben. Zij hebben decennialang bedrijven met zelfs de geringste defensieverbinding op de korrel genomen. Thales, Damen, Fokker, DAF – allemaal stonden ze op zwarte lijsten. Maar wie zoekt naar Tata Steel, Corus of Koninklijke Hoogovens komt bedregen uit. Het bedrijf maakt hoogwaardig staal, zeker, en sommige soorten vinden hun weg naar defensietoepassingen. Maar om dat als excuus te gebruiken om miljarden staatssteun op te halen? Dat is gewoon ordinaire bluf.